

557). Això ens suggereix que GAUSAPA ha de tenir una formació irània paral·lela: amb -so-, l'altre amplificador, freqüent tant en indoïrani com en tot l'indoeuropeu, al qual se sumà encara la terminació en -PO-, peculiar de l'irani (tipus *satrapa* etc.).

En fi el ll. tardà i romànic GALNĀPE, -A, com ja va explicar Heraeus, degué resultar d'un encreuament o combinació de dos quasi-sinònims GAUNĀCA i GAUSĀPE. Que en lloc de GAU- sigui GALNĀPE el que trobem en St. Isidor, i textos de l'alta E. Mj., no ens atura gens (recordem SALMA/SAUMA de σάγμα, *esmeralda/émeraude/MARAGDE* etc.). Tot seguit, però, es reduí a la forma concurrent GANĀPA,¹⁰ per la raresa del grup LN. Per altra part una base GAINAPA pogué ser solució alternativa de *gaunapa/galnapa*, i d'aquí llavors vindrien les citades variants *genabe/genape/venabe*. En el camí fonètic cap a *vànova*, tampoc ens torben gens el canvi de la A medial en e, que és de llei en català i altres formes de romànic; ni el fet que, després, la e es vagi labialitzar en o davant la consonant labial (recordem *cànyom* per 'cànem'; it. *cànova* de CANĀBA 'ta-verna', DECH I, 824a54).

La substitució de l'oclusiva -p- per una -v- caduca i fricativa, ja és fenomen notable, fonèticament; però es pot comprendre la debilitació extremada, que sembla anòmala, per l'articulació relaxada que és pròpia de la fi de proparoxíton: serà un fet comparable al tractament dels mots com CŪBĪTUS (que hem explicat a COLZE), al dels mots en -ĪCU com *metge, heretge* i sufix -atge (i verbs *penja, menja, venja*); a la desaparició anòmala de la -r- en *cócera CULCĪTRA*; de la -d- postònica en els adj. castellans com *limpio LIMPĪDUS* enfront de *nido NĪDUS*; i fins en els mots en -p (mal que sigui tan rara una tal terminació) veiem algun cas comparable: com en el duplicat CANNĀPUS/CANNĀBIS, amb labial fricativa en romànic, única que pot justificar la ulterior nasalització en *cānem* (esdevingut paral·lel a JACOBUS > cat. *Jacme*, it. *Giàcomo*, fr. ant. i angl. *James*).

Però el que xoca és la substitució de la G- de GANĀPA per la v- de *vànova* i del lleon. ant. *venave*. Cert que aquest detall de cap manera no faria trontollar la certitud de l'etimologia. I sols perquè ens hi conforten les variants *gānabe* etc., i que també l'existència d'una alternativa *bānova* amb b- (minoritària però ja antiga i en zones que distingeixen els dos fonemes) tendeix a provar que es tracta d'una inicial oscil·lant, alterada doncs probablement.

De tota manera és ben raonable que en vulguem veure una explicació concreta; i no ens acaba d'aconcentrar el supòsit d'una dilació consonàntica G-B > v-v o b-v, però més que en tot cas hi ha d'haver ajudat. Però deu ser sobretot per la contaminació d'algun altre mot. El mateix fet de la coexistència de tantes formes i paraules sinònimes, més o menys distintes i amb ètims en part diferents, en parts comuns, però totes amb una mateixa estructura general, havia de contribuir al naixement d'una alteració més, per noves influències. No és desacostumat que en tals fenòmens cooperin diversos agents. I realment hi havia diversos

mots en labial inicial, mots de figura semblant a la del nostre i de sentit més o menys pròxim, però no gaire allunyat.

Pogué contribuir-hi el gòt. BANDWA amb la seva prole romànica, que partint de la idea de 'senyal', passà a 'escamot, banda', i també 'bandera' (que al capdavall era peça de tela). Potser també el celtisme francès *vanne* 'comporta de reg', que com hem vist se superposà en oc. mod. amb *vano* 'vànova' en el sentit de 'coberta de certs llocs'. Grec que la influència decisiva vindria, però, de MANŪA 'manat', 'garba', de forma tan semblant, i amplament representat en parlars romànics de França i Nord d'Itàlia (REW, 5329). Notem que M-N alternen a cada pas amb B-N (recordem M-RENDA > BERENA, MINUARE > *minvar/bimbar/birbar*, MEDICAMEN > VEDEGAMBRE, i en sentit invers BONY/MOÑO, BANDŪRRĪA > *mandúrria*, BANDĪLE/*manil* 'regalèssia' etc.).

Manua és ja molt antic (moltes glosses greco-llatines, CGL VI, 678a; Roensch, *Collectanea Philol.*, pàgina 193), i abundós en textos bastant populars en baix llatí de França i Itàlia: veg. el Du C. i Vaccari, *Bull. Du C.* xv, 25ss. (sobre *manua* i *manuator* 'el qui fa manuas'). El fr. ant. *manve*, i derivat *manvée* ens proven que la terminació -UA restà ferma i donant resultants fonètics ben veïns dels de *vāno(v)a*. En el sentit de 'garba (blat etc.)' tingué llarga vida, des de psalms anglo-normands dels Ss. XII i XIII, i en textos en prosa fins a comptes del 3.º quart del S. XV (testament de Jacques Coeur, Bourges), i viu fins ara en patuesos del Centre de França (Morvan *manvée de glui* «poignée de paille de seigle»); God. v, 158ab.

Ara bé justament és freqüent que s'apliqui a un feix o manat de lli, i no és menys freqüent que les vānoves fossin un teixit de lli (moltes cites d'això, supra, cat. i oc.). L'aplicació de MANUA al lli i vegetals semblants, ja ve dels orígens, car Plini, «*manuales fascēs*» «dixit de lino», i també parlà de «*spartum in acervo manua-tum*»: ens ho recorda el Du C., en documentar-nos «octo salmas vini et duas *manuas* lini» en una escr. italiana de 1195; l'altre derivat *manuale* passà a aplicar-se a certes teles, 'sudarium', 'eixugamans' (*manu-tergium*), en glosses molt antigues (isidorianes i anglo-saxones); i els *Acta S. Cypriani* els equiparen a teixits de lli, o sigui *linteamina*: «*linteamina vero, et manua-lia, fratribus ante eum mittebantur*»: veg. molt sobre tot això en Du C. (ed. Niort v, 236c238b).

Doncs, no és tan gran la diferència entre un feix de lli i un teixit o vānova de lli, que fos fàcil d'evitar que una cosa se superposés bastant amb l'altra en la consciència dels parlants. Si M- es pogué convertir dissimilatòriament en v- o b-, també hem constatat que de fet *vānova* apareix convertit en *mānuga* a l'Alt Aragó. D'altra banda el prolongament de MANUA, en el sentit que ens interessa, el tenim comprovat en català, almenys en un doc. ben antic; i justament són «*manas de lino*» el que hi veiem, en un doc. vallespirenc del S. XII (Costoja, a. 1168, RLR III, 290).

Podríem acabar ja, però és convenient notar encara altres proves de la multiplicitat de formes que es ge-